

naša djeca s posebnim potrebama

Naravno, prije početka provođenja ovakvog oblika rada bilo je potrebno isključiti sve nepovoljne faktore koji bi mogli izazvati negativne reakcije kod djece, roditelja, kao i osoblja institucija uključenih u provedbu aktivnosti. Tako smo na samom početku ispitali postoje li kod djece i osoblja alergije, strah od pasa ili neka ranija negativna iskustva sa psima. Također je bilo potrebno tijekom trajanja projekta osigurati uvjete u kojima se i pas ugodno osjeća – osigurati veterinaru, hranu i prostor za kretanje psa u pauzi između pojedinih terapijskih seansi.

Naš terapijski pas je crni labrador i zove se Oli. Voli se maziti i veseli se svakom susretu s djecom. Oli ima glavnu ulogu u svakoj od radionica koje se provode. Zadaci čitanja, pisanja, računanja, nabranjanja... izgledaju kao igra kad ih zadaje Oli. Svaki tako postavljen zadatak djeca ispunjavaju s visokim stupnjem motivacije i želje za radom, a za svaki dobro obavljeni zadatak nagrada je naravno – igra s Olijem!

Ovakav način rada izrazito pozitivno djeluje i na razvoj rječnika, poticanje komunikacije i želju za govorom, proces pamćenja i upamćivanja riječi, logičkih sekvenci, događaja, te na razvoj vizualne i auditivne percepcije, zbog povećane motivacije za rad, što utječe i na pažnju i koncentraciju. Osim toga, radna atmosfera uvijek je vedra i vesela, što utječe na socijalno-emocionalni razvoj djeteta, potiče poželjne oblike ponašanja, empatiju i osjećaj brige o drugome. Također, važan je razvoj krupne i fine motorike, koji se postiže češljanjem i draganjem psa, stavljanjem ogrlice i vodilice, bacanjem kocke i loptice.

Aktivnosti su orijentirane na djecu predškolske i školske dobi s različitim teškoćama u razvoju. Realiziraju se na terapijskoj razini kroz grupni oblik rada, no nadamo se da ćemo ubrzo uvesti i individualan oblik ovakvog rada, te će tako terapijski psi poput našeg Olija ući u živote još većeg broja djece.

Konji - prijatelji djece

Članak govori o ulozi konja u terapijskom, pedagoškom i rekreativnom jahanju, te upućuje na kontraindikacije koje je potrebno prevenirati ukoliko dijete želite uključiti u ovaj oblik terapije. Govori se i o pozitivnim reakcijama djece uključene u programe terapijskog jahanja.

► **Jelena Krmpotić, prof.**
Udruga Krila - terapijsko jahanje

naša djeca s posebnim potrebama

kojoj djeca i odrasli – ljubitelji konja traže potporu u životu, ili je pak objekt za izražavanje majčinskih i zaštitničkih osjećaja, možda će znati psihoanalitičari. Mi, obični jahači, ne znamo racionalno objasniti što nas to veže za ove velike životinje.

Konj je životinja koja je i danas, iako je pripitomljena prije 6 tisućljeća, vrlo povezana s prirodom. Baveći se konjem doživjet ćemo brzinu slobodnog kretanja, adrenalin koji dolazi uslijed fizičke vježbe, kontakt sa živim bićem koje nam gotovo telepatski odgovara na naše želje, koje odražava naša emotivna stanja – strah, veselje, tugu. Osim toga, sjedeći na konju u pokretu, jahačevo tijelo se pokreće na sličan način kao tijelo čovjeka u hodu, u trodimenzionalnom prostoru, što ima odličan učinak na poboljšanje ravnoteže, opsega pokreta, snage mišića, izdržljivosti i cirkulacije. Zbog ta dva utjecaja na čovjeka, na njegovu psihu i tijelo, konj je jedinstven 'instrument' psihoterapije i fizioterapije.

Tu jedinstvenu ulogu konja ljudi su uočili i počeli je upotrebljavati u tretmanu osoba s fizičkim i psihičkim oštećenjima. Od prije 40-ak godina počeli su se otvarati prvi centri za terapijsko jahanje u svijetu, koji su uključivali jahače raznih starosnih dobi i vrsta oštećenja.

Terapijsko i pedagoško jahanje

Djeca koja se uključuju u program terapijskog jahanja obično su starija od četiri godine i najčešće imaju sljedeće dijagnoze: cerebralnu paralizu, Downov sindrom, autizam, mentalnu retardaciju, poremećaj pažnje i hiperaktivnost, a rjeđe su dijagnoze oštećenje kičmene moždine, spina bifida i mišićna distrofija. Sam pojam terapijskog jahanja podosta

je širok u praksi. Kao metoda isključive terapije, i to fizioterapije, koristi se hipoterapija, koju upotrebljavaju fizioterapeuti i stručnjaci srodnih medicinskih struka kao metodu poboljšanja zdravstvenog stanja osoba s tjelesnim invaliditetom. Pedagoško jahanje namijenjeno je djeci s teškoćama u ponašanju, odnosno djeci koja imaju teškoća u razvoju, a mogu ga koristiti psiholozi, defektolozi i pedagozi. Terapijsko jahanje kao rekreacija i sport je najrodnije jahanju za zdrave osobe, jer je osnova toga učenje jahanja kao vještine upravljanja konjem. Kod razvoja vještine jahanja divno je to što mnoge osobe s invaliditetom mogu postići gotovo čuda u komunikaciji s konjem, što se jasno vidi na natjecanjima u dresurnom jahanju za osobe s invaliditetom.

Djeca u programima terapijskog jahanja

Pri uključivanju djeteta s invaliditetom u program jahanja, važno je znati da ne smiju sva takva djeca jahati. Najvažnija i opća kontraindikacija je dob – s djecom koja su mlađa od 4 godine mogu raditi samo hipoterapeuti, kojih u ovom trenutku u Hrvatskoj ima dvoje. Djeca starija od 4 godine mogu jahati u kontroliranim uvjetima i pod nadzorom voditelja terapijskog jahanja, ukoliko nemaju neku od kontraindikacija za jahanje, od kojih su najvažnije atlantoaksijalna nestabilnost koja se javlja kod osoba s Downovim sindromom, iščašenje kukova, ozljeda kralješnice viša od 6. torakalnog kralješka, te nesposobnost samostalnog držanja glave zbog slabosti vrata. Kontraindikacija je i bilo kakva neugoda ili bol tijekom jahanja, a naravno i odbijanje djeteta da jaši. No, odbijanje kontakta s konjem i samog jahanja normalna je pojava za djecu s autizmom

Priznajem, odmalena sam voljela konje. Znate i sami one male djevojčice koje skupljaju slike konja i lijepe ih po bilježnicama, zidovima, pernicama.

Ako im se pruži prilika, danima će visjeti u obližnjoj štali i biti s konjima, češljati ih, držati na paši i jahati. Nađu li se u dobroj školi jahanja, izrast će u buduće veterinarke, amaterske i sportske jahačice, i uvijek će biti ljubiteljice konja. Nema pravog odgovora zašto je to tako. Je li konj u simboličkom značenju očinska figura u

Osnovno pravilo za sve jahače jest da moraju nositi sigurnosne jahačke kacige sve vrijeme dok su na konju i oko njega. Kacige moraju biti zakopčane ispod brade. Obuća koju jahač nosi mora imati izraženu malu petu kako mu noga ne bi zapela u stremenu. Za djecu se također preporučuje nošenje posebnih jahačkih prsluka. Nemojte nikada stavljati dijete na konja bez kacige!

naša djeca s posebnim potrebama

u prvim susretima s konjem, što znači da u takvim slučajevima treba biti strpljiv. Većina djece naposljetku se u programe terapijskog, pedagoškog ili rekreativnog jahanja uključuje s velikom radošću.

Možda najvažniji faktor u uspješnosti terapijskog jahanja kod male djece je i velika motivacija koju djeca doživljavaju jašući. Uvijek se vesele susretu sa svojim konjem i željno iščekuju svoj termin. Koliko je to različito od uobičajene atmosfere bolnice ili ambulante gdje se obično rade svi ti pregledi, pretrage i terapije! Naime, jašući na konju djeca zapravo doživljavaju fizikalnu terapiju a da nisu toga niti svjesna, jer nema napora niti prisile – tu je društvo volontera i drugih malih jahača.

Od pasivnog sjedenja do samostalnog kretanja

Sat jahanja za male jahače obično je popunjen raznim igrama i vježbama koje instruktori žele osmisliti što zanimljivijima i efikasnijima. Nakon početnog zagrijavanja i pasivnog sjedenja na konju, djeca 'beru jabuke' pružajući ruke visoko gore, mašu mami koja je iza ograde, 'voze bicikl' nogama, rade 'vjetrenjaču' rukama. U igre uključujemo dodatne materijale – loptice, kolutiće, kante, čunjeve i motke. Zadatak djece je držati loptu i ubaciti je u kantu, kolutić postaviti na čunjić... Koliko je samo aktivnosti koje dijete s invaliditetom može upražnjavati dok je na konju, ni ne znajući da je, kao što kažu fizioterapeuti, 15 minuta jahanja jednako vrijedno kao 45 minuta obične fizioterapije!

U literaturi sam naišla na jedno potresno svjedočanstvo o tome kako konj može pomoći djetetu s invaliditetom. Slučaj opisuje Barbara Heine, hipoterapeutkinja iz SAD-a, bivša predsjednica njihovog udruženja hipoterapeuta. Noah se rodio mjesec dana prerano, uz oživljavanje nakon poroda. Osim toga, otkriveno je da ima slomljen jedan vratni kralješak i da svako pokretanje u tom stanju ugrožava djetetov život. Nakon dva mjeseca podvrgnut je operaciji spajanja

vratnih kralješaka kako bi se uklonila opasnost od ozljede moždanog debla. Nakon toga uslijedilo je 6 mjeseci zarastanja, pri čemu je Noah opet bio potpuno nepokretan. Uslijedila je fizikalna terapija, koja je otkrila da Noah ima i cerebralnu paralizu. Niti nakon dvije godine terapije, dječčić nije mogao samostalno držati glavu niti sjediti, a također niti podizati ruke i dohvaćati predmete. Nije niti govorio. Na preporuku pedijatra roditelji su ga doveli na hipoterapiju. Uz pomoć konja koji je bio sporih i nježnih pokreta, hipoterapeut je radio na položajima i pokretima koje je Noah mogao napraviti. Napredak je bio očit iz sata u sat, i nakon 6 mjeseci tretmana dva puta tjedno po 30 minuta, Noah je mogao držati glavu i okretati je desno i lijevo, a trup je držao uspravno uz sve manju podršku. Kako bi pokretao konja u hod, proizvodio je cokane jezike, volio je posezati za grivom svog konja, a sat je završavao velikim smiješkom. Počeo je komunicirati upotrebljavajući svoje ruke, te usvojio 'da', osobito kad treba potvrditi voli li jahati svoga konja! U zaključku Heine kaže da hipoterapija nije svemoguć lijek, ali da nudi pojedine elemente koji nisu prisutni u tradicionalnoj terapiji – kretanje kroz prostor, specifično trodimenzionalno gibanje koje odgovara ljudskom hodu i koje se može specifično povećavati i smanjivati, te okolinu bogatu podražajima koji igraju golemu ulogu u motiviranju djeteta da se samo pokreće.

Jahanje kao takvo, kao i terapijsko jahanje za djecu s invaliditetom, predstavlja danas možda ekskluzivitet i nepoznanicu u svakodnevnom životu i rehabilitaciji osoba s invaliditetom, no možda ćemo već sutra ono dijete koje je bilo u invalidskim kolicima vidjeti ponosno, kako uz pomoć svog konja osvaja medalje...

Jelena Krmpotić, prof. psihologije, radi kao instruktorka terapijskog jahanja u udruzi Krila - terapijsko jahanje, koja u programu ima oko 60 djece s invaliditetom. Udruga je jedan od osnivača Hrvatskog saveza za terapijsko jahanje, u čijem je Upravnom odboru i Jelena Krmpotić.

Darujmo djeci kazalište

Potkraj listopada prošle godine započela je provedba projekta 'Darujmo djeci kazalište', u kojemu sudjeluju dječji vrtići grada Zagreba i Zagrebačko kazalište lutaka. Ideju za ovaj projekt dala je ravnateljica dječjeg vrtića 'Bajka', prof. Vesna Hrvoj. Tako se svake subote od 11 do 12 sati u Gradskom kazalištu lutaka održavaju predstave koje pripremaju odgajatelji iz vrtića grada Zagreba. Sav prihod od ulaznica, koje će se prodavati po cijeni od 15 kuna, ide za pomoć udruzi Krila koja se bavi terapijskim jahanjem za djecu s invaliditetom. Provedbu projekta, koji će trajati do lipnja 2007. godine, podržao je i Gradski ured za kulturu, obrazovanje i sport grada Zagreba. Osim u predstavama, djeca će moći uživati i u kreativnim radionicama. Ukoliko želite doći na predstavu, molimo vas da vaš dolazak najavite u Zagrebačko kazalište lutaka, u kojem možete doznati i raspored ostalih predstava do lipnja 2007. U humanitarnoj akciji možete sudjelovati i ako nazovete humanitarni telefon **060 888 999** (cijena poziva 3,66 kuna), a dobrovoljne priloge možete uplatiti na žiro-račun udruge Krila: **2360000-1101335672** Zagrebačka banka. Možda je i ovo prilika da dječji vrtići izvan Zagreba iskoriste jedan od sljedećih vikenda za dolazak u Zagreb kako bi pogledali predstavu i sudjelovali u dobrotvornoj akciji za udruhu Krila.

Raspored predstava za djecu u siječnju i veljači 2007.

13.1.	Dječji vrtić Različak: 'Poštarska bajka'
20.1.	Dječji vrtić Savica: 'Grubzon'; Dječji vrtić Šumska jagoda: 'Sunčeva djeca'
27.1.	Dječji vrtić Poletarac: 'Prijatelji' i waldorfska lutkarska predstava 'Žabica djevojka'
3.2.	Dječji vrtić Hrvatski Leskovac 'Tri budale'
10.2.	Dječji vrtić Jarun: 'Fašnička događanja'
17.2.	Dječji vrtić Zvončić: 'Fašnička bajka'; Dječji vrtić Bukovac: 'Čarobnjakov karneval'
24.2.	Dječji vrtić Sopot: 'Žabica djevojka'